

PRIJEĆI INDIJSKU CESTU, Mussoorie, 8.3.2016., Mcleod Ganj, 17.3.2016.

Ne mogu točno izračunati... ali mislim da sam do sada prošla preko 2500km, ne računajući let avionom. Na putovanje sam ponijela omanji ruksak i puno spremnosti da predam svoja uvjerenja o svijetu nekamo drugamo. Događalo se suprotno. Skontala sam da se moja uvjerenja o svijetu samo potvrđuju; da ih potvrđuju mnoge situacije... Pih, koja auto-zamka.

Ono što tinja između... nudeći mogućnost promjene... je omekšavanje naviknutosti na pojedino uvjerenje, njegovo stalno iskušavanje i iskušavanje sebe kroz stvarnosti koje se kreiraju prizmom pojedinog uvjerenja. Uz to, sve to kopranje između nezamislivog varijeteta ljudi, njihovih načina, obraćanja, pristupanja, njihovih izraženih ili prikrivenih namjera... Iskušavanje ... jagodicama prstiju... uličnih prizora od kojih ti se okreće želudac, a zatim hiperkratkom vremenskom jedinicom poslije, preplavi te scena koja raznježe i poziva ugodu tvoje usputne interakcije.

Čitav ti, čitava ti moraš prijeći i prelaziš kaotičnu cestu vrlo tipičnog prenakrcanog grada u Indiji. Moraš naći luknu u zmiji automobila, auto-rikši, bicikla-rikši, motora, kamiona, autobusa, zaprežnih kočija, koji namjeravaju, baš svi, baš istovremeno proći tom cestom u deset različitih smjerova. Nitko ne namjerava stati, nema privilegiranog mjesta za putnika namjernika, inače zvanog „zebra“. Ne, ne, nema zebri, samo još malo slobodno šetajućih kravi, magaraca, pasa pa i deva, a nekad najdeš i na nekog roba slona. Ovdje je smiješno zapadnjačko prometno pravo slabijeg, krhkijeg. To je čisti suvišak.



Općenito, u praksi, ne postoji pravo društveno ili tjelesno nemoćnjeg u Indiji. Mnogo se zabune dogodi zapadnjacima (ubroji i mene), dok promatraš i ulaziš li u situacije s očekivanjem da ti ili itko slabiji od nekog drugog ima pravo na neku beneficiju ili posebnu vrstu pažnje. U Indiji, toga nema. Naljepnice koje nalazimo po europskim vozilima javnog prijevoza (oslobodite sjedalo trudnicama, starijima, roditeljima s djecom, invalidima)... to je ovdje običan vic. I to je vic, koji, kada ga pokušaš samoinicijativno sprovesti, gledaju te kao da izvodiš nešto urnebesno neobično. Taj tvoj vic, performans, zapravo nikome nije smiješan, poprilična komedija zabune za onoga koji neutralno promatra prometne protagoniste. No, za onoga tko je u tome trenutno i svakodnevno... hm, pa zna biti izluđujuće. Haha, tako i smiješnije, ako si dobre volje! Nema boljeg zen treninga! To su sve živući razlozi zašto je kretanje indijskim prometnicama suludo i suludo paradoksalno obogaćujuće iskustvo! Samo usputno, u Delhiju su odredili vagon samo za tvoju društvenu skupinu: u metrou postoji jedan vagon uvijek namijenjen samo ženama. Po državnim vlakovima također postoje samo ženski vagoni.

Želiš li prijeći indijsku cestu, moraš to učiniti odmah i sad, upućivanjem na sebe, naći dovoljno slobodnog prostora u prometu, hitno uletjeti u svoj balončić prostora, kretati se istovremeno i jednako brzo i istovremeno sporo, ali odmjereno dok se skupa sa svojim uvijek trenutnim balončićem prometnice ne nađeš na drugoj strani ceste. Moraš upućivati na sebe, ukazivati na svoj prostor,

katkad se pridružiti grupi ljudi ili kravama koje nonšalantno, gotovo elegantne prelaze kroz taj kaos istovremenosti. Moraš vikati glasno na motoriste koji te krajnje odlučno namjeravaju pregaziti i ne vide nikakav problem u tome.



Nekada se pored tebe niotkuda pojavi neka dobra duša koja te više ne može gledati kako neodlučno ulaziš u taj četverokotačni kaos, prima te za ruku i snažno povlači preko ceste vičući Sad, sad, brzo, brzo, idemo, ajde, aajjddeee!!! Stvarno, na indijskoj cesti saznaš da anđeli rade stalno i prekovremeno, čuvaju te i prilaze ti točno onda kad zapneš u zakutku svoje zbumjenosti i rike svih truba koje kao da trube baš tebi, baš tebi da više prijeđeš tu cestu. Koliko god daje luda i da se čini smrtonosna, indijska cesta te svojim visokim alarmom podržava u najkaotičnijoj harmoniji kretanja u kojoj sam u životu imala prilike sudjelovati. Bez obzira na smrtnost koja zapravo smrdi na prezasićeni smog, biskvit prašine i smoga; nesreće na indijskim cestama su vrlo rijetke. U usporedbi s nesrećama na europskim cestama, one su iznimno rijetke. Oni koji zapravo često stradavaju su psi i psići... što ne čini cijelu priču imalo milosrdnjom. Da, po Indiji ćeš često vidjeti psećim krvnom tapiciranu cestu. Tako, savršeno spljošteno milo biće bezuvjetne ljubavi. Horor. Pogotovo kada se nađeš u busu koji, eto, kao preko plastične boce, prijeđe preko štenca čije koprcanje osjetiš pod nogama i čuješ užasan bolni cvilež. Odvratno.

Ali Indija ti ne ostavlja puno minuta za milosrđe



Na svoju reakciju užasa dobiješ samo još dodatnih nekoliko parova očiju zbunjeno bulje u tebe. Tako bude nekoliko kilometara, i onda sve po starom. Drndanje dok drndanje ne završi. Nema pitanja „kad stižemo“. Odgovor je vrlo jednostavan: „Kada stignemo.“

Eh, indijska cesta.

Kao što se naslućuje, poprilično je životno korisno savladati prelaženje indijske ceste; nabilda te za nemilosrdna životna iskustva. Ustilu, nakon što stvarno savladaš prijeći većinu indijskih prometnica, zaista, skoro da nema toga što te može iznenaditi. Za nekoga tko nije odrastao u Indiji, ova se disciplina lako može uvrstiti u borilačke vještine; zahtijeva istu prisutnost tijela i uma, spremnost na akciju i mirovanje; odlučnost bez mrve okolišanja; borbenost i odluku da ćeš prevesti svoj u akciju bez ikakve mogućnosti da te itko ili išta opovrgne. U toj zasutosti ispušnim plinovima i beskrajnoj buci svih mogućih truba i njihovih varijacija, naučiš naći svoje mjesto, rekla bih, pod suncem, ali ovako prije pod oblakom akrobatske prašine nagomilane u nosu i gustog koktela smoga nagomilanog po tvojim zaprepaštenim obraščićima.

Zaprepastiti se u Indiji dođe kao hobi. Ili kao redoviti trening raznovrsnosti životnih praksi. Jer, u suštini, život se prakticira. Pogotovo ovdje. Kao da prenapučenost indijskog potkontinenta jednostavno nema prostora za neprovedivost neke ideje. Ovdje se život tako brzo manifestira, a religioznom poslušnošću i društvenom naviknutošću tako se sporo odvija da se vrlo lako možeš izgubiti u čorsokaku svoje dobre namjere. Pogotovo prema onome koga uviđiš kao nemoćnjeg ili ugroženijeg; i svakako golijeg, bosijeg, smrznutijeg i gladnjeg od tebe. I šta onda? Nekad je jednostavno dobro i dovoljno kupiti par kila riže nekoj obitelji... a nekad je dovoljno provesti svoje

vrijeme smišljajući igre za njihovu mnogobrojnu, i pažnje željnu, djecu. Kroz igru, na tih par sati igre s njima, čini ti se da je zaista u svijetu sve ok; i to u ovom materijaliziranom, oplijivom svijetu mene i tebe, i svih drugih živih bića u kojem svi igramo neku igru i prelazimo neku cestu. U igri čini mi se da je i na zapuštenoj i zapušenoj ulici sve ok. Kao u balončiću, koji postoji samo trenutno, samo instantno, samo tvojom iniciativom, samo spremnošću na akciju, na sudjelovanje u nekoj vrsti životnog sklada u kojeg vjeruješ, kojeg si spremna zamisliti, uvidjeti, osmisliti i provesti. Za mene, ti su balončići alveole pluća nekog svijeta radosti i smislenosti, ljudskosti i očju uprtih u akcije nade. Tim alveolama igre koje spajaju mene iz sasvim neke druge ulice i drugačije pozadine nespojivih konteksta te djecu i odrasle, koji su (pogotovo u Indiji) tek prije koju godinu bili djeca, čini mi se da tim alveolama svijet diše. Ti su susreti za mene šume svijeta. Otvaraju ti pluća. A ti su klinci željni zaigrane pažnje više od ičega. Svi su ovi klinci prišli proseći prema meni. To im je već po navici. Tak su ih izdresirali. Onda ja istupim prema njima, totalno zaigrano. U roku od 15 sekundi, oni zaboravljaju da prose i igramo se. Ne daju mi da odem. Ja bih si isto vrlo ne dala da odem. Pih! Tako je posvuda, uzduž i poprijeko kuda sam prošla. Ove curice na prozoru su iz Pushkara u Rajasthanu, iz ciganskih naselja. Ponosno su otišle na prozor da pokažu svoju tek izgrađenu školu.



A ovi malci dolje su iz Mcleod Ganja u Himachal Pradesh, žive u straćari ispod budističkog hrama. Nije ni blizu dobrim uvjetima života. Roditelji su im... tak.. nije dobro. A igraju se ko ludi. Ko peseki.



U pustinjskom Rajasthanu (geološki većinom pustinjsko područje) se čitavo šarenilo indijske pojavnosti događa u oblaku prašine. Teška zemlja, turistička zemlja, s najslavnijim palačama i utvrđenim gradovima koji te svojom monumentalnošću zabeleknu... Zemlje kraljeva (odnosno maharadža) uvijek su i zemlje robova dvonožnih i četveronožnih robova. Gradovi podignuti na leđima ljudi, slonova, devi, magaraca, volova, konja. Arheološka i kulturno-slojna slojevitost ove zemlje je nenaslutivo slojevita. Slojevitost prema tebi struji istovremeno, sve struji istovremeno kroz neobjašnjive kanale kojima se pokazuje baš tebi, tebi, tebi. Biti i putovati sa suvremenom Indijom može se samo s „putničkom građanskim klasom“. Izbjegneš li kao turist poslasticu indijskih buseva i vlakova zvanu „general ticket“, možda ćeš poštediti svoje tijelo i živce od tamburanja kralježnice, ali izgubit ćeš ključna stakalca kaleidoskopa, i to više neće biti suvremena Indija s 80-ak godina starim vagonima.



Koliko god ova zemlja bila brutalno naporna i neizdrživa, ona je otvorena za sve; njezine priče nisu isključive i nisu rezervirane za ekskluzivni turizam. Vrlo kompleksna i često teško probavljiva indijska priča pripovijeda svima. Samo od putnika zahtijeva visoku tjelesnu i umnu izdržljivost i otvorenost srca. Najdragocjeniji poklon Indije jest što se za trikove naših umova, životnu iluzornost i neodržive perspektive o životu indijsko iskustvo samo pobrine. Jednostavno ih samelje.

Ajde, prođi kroz ta vrata. Ajde, ajde!



Dok ovo piskaram u svoju tekicu, prolazi moj peti dan u Mcleod Ganju, Dharamshali, na 2000m, u predhimalajskom području. Predivno mjesašće podno stjenovito šumovite planine pune bombastično lijepog drveća Buras sa žarko crvenim cvjetovima i plešuće savinutim širokim deblima... sa stijenama različitih boja i tekstura, sa srebrnim škriljavcem koji na suncu blješti kao friško ulaštena srebrnina...



Ovo je mjesto 1960.-ih postalo odredište Tibetanaca, uključujući i budističke monahe i Dalai Lamu. Visoko u planinama, maleno, vrlo kozmopolitsko mjesto prepuno zanimljivih ljudi... Ugodna vibra Tibetanaca puni mjesto. Vrlo probrani turisti, koji se autobusima vrlo sumnjivog voznog stanja upute ovamo. Opet, ovo uključuje i mene. Barem sada, u predsezoni, lišeno ljudi turističke prenapučenosti i osježeno s 5-10°C i puno kiše, ovo mjesto nudi odličan život slobodoumnim ljudima. Ovo je prvo mjesto u kojem, u hostelu u kojem sam smještena većina ljudi (odasvud) isključivo putuje sama. Ovamo sam doputovala nakon 14-satne noćne vožnje kroz planinsku oluju. Pa... bilo je vrlo dramatično i nimalo romantično, vjerujte mi! But just keep on smiling! Or... sleeping. Možda je to bio razlog zašto je jedan od dvojice naših vozača pušio rolicu hašša samo koji sat prije nego što je preuzeo kormilo. Bio je vrlo gostoljubiv i ponudio mi dim. Da sam znala da čemo uči u takvu oluju možda bih i prihvatala.

Koliko god urnebesno zabavno zvučalo, četiri sata (!!!) vrtnje po prometnom čepu glavnog grada Uttarakhanda (otkuda sam krenula prema Dharamshali) su mi umanjila gušt uživanja u planinskoj oluji u našoj četverokotačnoj limenci. Nakon ovog, s umom graničnog iskustva, shvatila sam da je Indija ponekad veća Švicarska od Švicarske... jer... uparkirasm se na autobusni kolodvor Mcleod Ganja u 6:58. Predviđeni dolazak je bio u 7:00. Pa vi sad nešto recite protiv indijskog rasporeda vožnji!

Tek nekoliko sati kasnije, nakon dobrog spavaca u mrzlotu sobičku, čaj od limuna, đumbira i meda spojio me s dvoje Švedana, jednim Ekvadorcem i Englezom s kojim smo, prvenstveno zahvaljujući kiši, oformili privremeni „Lonely Travelers' Band“, uz ukulele i usnu harmoniku, dva ženska i jedan muški vokal. Sve se to zbivalo bez našeg znanja, a s puno uživanja, iza zamagljenih kišnih prozora, na malo poplavljrenom podu, u, nazovimo je, „hotelskoj blagovaonici“. Puno pozitivne... Moj najmelodičniji susret do tada je daleko prešao moj susret s rajasthanskim obiteljima slavnih kasti muzičara (Kalakaar) iz Jaisalmera. Tamo sam s jednom vrlo uvredljivom sopranisticom iz Francuske dobila sat pjevanja u sobičku za slamu. Sobičak za slamu je bio beskrajno dla, ali sat pjevanja se negdje

pogubio između Francuskinjine razmaženosti, mojeg klimavog mezzosoprana u hard-core soprano uvjetima i više nego očitog apetita obitelji muzičara prema mojoj bjelačkom novčaniku. Ali melodiozni Rajasthan je super! Pročitajte ova dva dobra članka o njihovoj muzici:
<http://www.travelandleisure.com/articles/tracing-the-roots-of-rajasthani-music>
<http://www.the-south-asian.com/dec2001/Maharaja.htm>
i film: Latcho Drom <http://www.imdb.com/title/tt0107376/>

U Udaipuru sam, skoro mukte, provela dva predivna sata s glavnim flautistom slavne palače -hotela „Lake Palace“ (James Bond i Octopussy, tko ne zna). On je inače i profesor glazbe, njegova 24-godišnja kći je pijanistica i učiteljica u glazbenoj školi. On jutrima i zalascima sunca svira pored fontane unutar palače... Kod njih doma sam svladala *Sa Ri Ga Ma Pa Dha Ni*, uz harmonium, i slušala ga svirati na nekoliko njegovih flauta. Bilo je puno više lijepo nego zahtjevno. Tekuće. Ne zanemarivši da sam se tada nalazila u gradu na jezeru te da on svira u palači na vodi, kada smo govorili smo o doživljajima zvuka, rekao mi je: „You are in the music. You feel the music strongly. You often have water in your eyes. Don't you?“



Natrag u planinu.

Mcleod Ganj mi je već u prvih 5 sati boravka podario (konačni!!!) izlazak iz, često vrlo plastičnog backpackerskog iskustva koji se stvorio sigurnim preporukama Lonely Planeta. Lonely Planet definitivno spašava glavu, ali i pretvara putovanje u tunel za zapadnjake željnih prilagođene avanture. Backpackeri koje sam sretala po takvim hotelima, posvuda... neodvojivi su od svojih i-padova, i-phoneova itd. Često sam vidjela kako se te lijepe terase hotela pretvore u kafiće asocijalnih ljudi koji samo bulje u svoje monitore. Dosta usamljenički. Tada, ja bih se družila sa svojim najboljim prijateljem na putu, Timmyjem.



On nikad nije asocijalan, stoički je preživio sve vrste indijskog prijevoza, prešao stotine indijskih cesti, dva puta se izgubio u Indiji koja guta sva bića na barem pola sata. Njega nikad nije strah, on se nikada ne žali, uvijek se smije, i nasmije druge; nije imao problema s trovanjem hranom, samo mu se nakon 1500km lijeva nogu ozbiljno rašila. Voli plesati, sjediti i razgledavati, nema problema sa spavanjem ni s ustajanjem na putu. Rado pomogne nositi prtljagu ili nositi se na prtljazi. Voli vjeverice i majmune. Lako je većinom je šutljiv, govori hindi i hrvatski i engleski i sve jezike indijskih država. Lako se sporazumi sa svakime. I to mu je baš najljepša osobina.



Kada smo Timmy i ja konačno došli u Mcleod Ganj, bili smo presretni što tamo nema, za nas, iritirajuće cyber prisutnosti. Mi volimo olovku i papir, tkaninu, pliš, knjigu, dobru čakulu; pjevati, tancati, hodati po planini ili samo sjediti i promatrati. To je to u čemu smo Timmy i ja potpuno povezani. Sjedenje, šutnja i promatranje. Zato smo bili jako sretni u Mcleod Ganju. Tamo smo sreli više „takvih“. Družili smo se, puno pjevali, svirali usnu harmoniku i planinarili – kada nam je vrijeme to konačno dopustilo! Danas opet pljušti, ali to je ok. Tu je lijepo baš kada pljušti. Volimo to. Iskustveni predah kroz kišu.



Ulazim u svoj posljednji tjedan putovanja. Zaštićena nepristupačnost indijskog planinskog područja. Zaštićena od Indijaca i njihovog odnosa prema prirodi. Radujem se zadnjim gradićima u kojima je danas prognozi kišno-snježni potop. Sutra, nagađam, otprilike istovremeno kada i moj autobus, u gradiće doputovat će i sunce.

